

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2021-21-4D Rīgā

14.09.2021.

Nr. 6-6/43

[persona C]
[pasta adrese]

Zināšanai: zvērināta advokāte [persona B]

Par tiesībām uz lietas izskatīšanu tiesā saprātīgā termiņā

1. Tiesībsargs saņēma Jūsu iesniegumu (reģistrēts 2021.gada 23.martā ar Nr.423), kurā norādāt, ka civillietas Nr.[C04...9] (turpmāk tekstā arī – Nr.[C-04...9]) izskatīšana tiesā ilga divdesmit vienu gadu desmit mēnešus un septiņas dienas. Uzskatāt, ka Jums netika nodrošināta lietas izskatīšana tiesā saprātīgā termiņā, tādējādi pārkāpjot no Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.panta un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6.panta pirmās daļas izrietošās tiesības. Ievērojot Tiesībsarga likuma 12.panta 6.punktu, lūdzat tiesībsargu veicināt izlīgumu starp valsti un cietušo (Jums) par kompensācijas izmaksas parakstīšanu un izmaksu. Izsakāt cerību izlīgt ar Latvijas valsti, lai nebūtu jāvēršas Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – ECT) savu interešu aizsardzības nodrošināšanai.

Iesniegumā norādāt turpmāk minētos apsvērumus:

1.1. Valsts Jums radījusi būtisku tiesību aizskārumu, jo ar vienaldzīgo rīcību tiesvedības laikā tā pārkāpusi savas rīcības brīvības robežas, tādējādi izjaucot taisnīgu līdzsvaru starp mantojuma apstiprināšanas aizsardzību un sabiedrības interesēm. Turklāt Jums liegts saprātīgā termiņā apstiprināties mantojuma tiesībās, saņemt mantojumu un to izlietot pēc saviem ieskatiem.

1.2. Tiesai 2000.gadā nebija pamata apturēt tiesvedību civillietā, lai citā tiesā izskatītu civillietu par privātā testamenta atzīšanu par spēkā neesošu. Privātais testaments tiesā netika iesniegts tiesas noteiktajā mantojuma izsludināšanas termiņā. Norādītajā termiņā tika iesniegts publisks testaments. Līdz ar to 2000.gadā tiesai vajadzēja mantiniekus apstiprināt, pamatojoties uz tiem dokumentiem, kas tika iesniegti tiesas noteiktajā dokumentu iesniegšanas termiņā.

1.3. Rezultāts septiņpadsmit gadus ilgajam tiesvedības procesam lietā par privātā testamenta atzīšanu par spēkā neesošu netika sasniegts, jo neviens testaments netika atzīts

par spēkā neesošu. Tā rezultātā tiesa, atjaunojot tiesvedību pēc septiņpadsmit gadiem, skatīja visus 1999.gadā tiesai iesniegtos dokumentus. Tikai 2021.gada 1.februārī tiesa apstiprināja mantiniekus mantojuma tiesībās.

1.4. Sakarā ar ilgo tiesvedības procesu (nepilni divdesmit divi gadi) mantojumā apstiprinātais īpašums pašvaldības rīcības dēļ apgrūtināts ar liegumiem un nodokļu parādiem. Nekustamā īpašuma vērtība šodien nesasniedz to vērtību, kādu Jūs varējāt saņemt laikā, kad būtu apstiprināta mantojuma tiesībās saprātīgā termiņā. Jūsaprāt, saprātīgs termiņš atbilstu diviem gadiem no ierosinātās tiesvedības. Vēršat uzmanību uz to, ka tiesvedības laikā bija inflācija, kas ietekmēja īpašuma kadastrālās vērtības neatbilstību tirgus vērtībai. Tāpat ilgās tiesvedības rezultātā esat zaudējusi tiesības bez maksas īpašumus kadastrāli uzmērīt un ierakstīt zemesgrāmatā. Proti, ja Jūs būtu laicīgi apstiprināta mantojuma tiesībās, Jums būtu iespēja izmantot tēvam piešķirtās bezmaksas īpašuma uzmērīšanas tiesības. Patlaban minētie darbi ir maksas pakalpojumi.

1.5. Pamatojoties uz Civillikuma 1765.pantu, Jums ir tiesības saņemt likumiskos procentus 6 % gadā, kas būtu aprēķināmi no 2002.gadā līdz 2021.gadam. Jūsaprāt, valstij būtu Jums jāatlīdzina arī tiesāšanās izdevumi. Turklāt nesamērīgi ilgais tiesvedības process Jums radījis morālus pārdzīvojumus, tāpēc saskatāt valsts vainu Jums radītā morālā kaitējuma nodarīšanā un uzskatāt, ka atbilstošs minētā kaitējuma atlīdzinājums būtu 110 000 *euro* apmērā. Savukārt par valsts pārkāpumu, izskatot lietu tiesā nesamērīgi ilgi, Jūsaprāt, atbilstošs atlīdzinājums būtu 961 275,88 *euro* apmērā, par kuru iesniedzāt pieteikumu Tieslietu ministrijai.

2. Pamatojoties uz minēto iesniegumu, tiesībsargs ierosināja pārbaudes lietu Nr.2021-21-4D, kuras ietvaros tiesībsargs iepazinās ar civillietu Nr.[C-04...9] un Nr.[C2...05] materiāliem klātienē Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā un civillietas Nr.[C3...99] materiāliem klātienē Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā. Lai iegūtu vispusīgu un objektīvu informāciju par iesniegumā minētajiem jautājumiem, tiesībsargs lūdza Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesai un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai sniegt viedokli.

3. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja informēja, ka civillietā Nr.[C3...99] tiesā kā pirmās instances tiesā izskatīšanā atradās no 1999.gada 13.septembra līdz 2002.gada 29.janvārim. Minētajā laika posmā civillietā tika izlemti jautājumi un veiktas darbības, lai sagatavotu civillietu iztiesāšanai tiesas sēdē, tika nozīmētas tiesas sēdes, t.i., tika veiktas nepieciešamās procesuālās darbības, lai nodrošinātu lietas izskatīšanu. Minētās civillietas izskatīšanai tiesas sēdes tika nozīmētas regulāri un pārtraukumi starp tiesas sēdēm ir pamatojami ar tiesas noslodzi minētajā laika periodā. Līdz ar to, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas ieskatā, nav pieļauta neattaisnota minētās civillietas izskatīšanas novilcināšana tiesā kā pirmās instances tiesā. Turklāt tiesa vērsa uzmanību uz to, ka civillietas dalībnieki nav sūdzējušies par tiesvedības procesa ilgumu.

4. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja norādīja, ka par civillietu Nr.[C-04...9] Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnese Skaidrīte Hrebtova sniedza informāciju un papildu informāciju Tieslietu ministrijai, kura atzina, ka tiesa nav vilcinājusies ar civillietas Nr.[C-04...9] izskatīšanu. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja pievienojas Tieslietu ministrijas atzītajam, vienlaikus

norādot, ka lietas materiālos nav atrodama neviena procesa dalībnieka sūdzība par lietas izskatīšanas ieilgšanu.

Savukārt par civillietu Nr.[C29...5] Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja norādīja, ka minētā lieta divas reizes skatīta pirmās instances tiesā, divas reizes apelācijas instancē, kā arī izskatīta kasācijas kārtībā. Lietas izskatīšana pirmās instances tiesā ievēroja saprātīga termiņa principus, proti, tiesas sēdes tika nozīmētas regulāri, tiesai nebija nepieciešams meklēt iespējas paātrināt lietas izskatīšanu, jo šādi tiktu pārkāptas pušu procesuālās tiesības. Civillietas materiālos nav atrodama neviena procesa dalībnieka sūdzība par tiesvedības procesa ieilgšanu. Turklāt lietas izskatīšanu sarežģīja un paildzināja apstākļi, ka tiesvedības gaitā mirušas abas prasītājas un viņu vietā iestājās tiesību pārņēmējs. Ievērojot iepriekš minēto, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja secināja, ka nav pārkāptas Jūsu tiesības uz lietas Nr.[C29...5] izskatīšanu saprātīgā termiņā.

5. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja norādīja, ka Tieslietu ministrija 2021.gada 8.jūnijā Jums sniedza atbildi uz iesniegumu (turpmāk – ministrijas atbilde), kurā citastarp lūdzāt atlīdzināt zaudējumus, morālo kaitējumu, izmaksas un izdevumus 961 275,88 *euro* apmērā saistībā ar gandrīz divdesmit divus gadus ilgušo tiesvedību civillietā Nr.[C-04...9].

Minētajā atbildē secināts, ka lielāko daļu no kopējā konkrētās civillietas iztiesāšanas ilguma veido laiks, kad tiesvedība civillietā bija uz likuma pamata apturēta – vairāk nekā septiņpadsmit gadus. Pārbaudes ietvaros Tieslietu ministrija konstatēja, ka tiesnese regulāri sekoja līdzi tiesvedības gaitai citā lietā, lai nepieciešamības gadījumā pēc savas iniciatīvas lemtu par iespējamību atjaunot tiesvedību. Tikai 2017.gada 12.janvārī, kad Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija izbeidza apelācijas tiesvedību lietā Nr.[30...9], Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesai radās pamats lemt jautājumu par tiesvedības atjaunošanu civillietā.

Ņemot vērā minēto, Tieslietu ministrijas ieskatā, tiesa nav vilcinājusies ar civillietas Nr.[C-04...9] izskatīšanu pēc tam, kad tiesā saņemts Jūsu iesniegums par tiesvedības atjaunošanu lietā. Turklāt ministrija norādīja, ka konkrētajā gadījumā jāņem vērā civillietas apjoms un sarežģītība. Tādējādi Tieslietu ministrija nekonstatēja pamatu lemt par kaitējuma atlīdzināšanu saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumu vai Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumu.

Izvērtējot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, kā arī pārbaudes lietas materiālus, sniedzu sekojošu atzinumu.

6. Ikvienas personas tiesības uz taisnīgu tiesu ir nostiprinātas Satversmes 92.pantā un Konvencijas 6.pantā. Konvencijas 6.panta pirmajā daļā paredzēts, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesības uz lietas savlaicīgu izskatīšanu, t.i., lietas virzību saprātīgos termiņos.

Saprātīga termiņa ievērošanas nodrošināšana ir valsts pienākums, kas izpaužas gan kā pienākums noteikt tādu procesuāltiesisko regulējumu, kas nodrošinātu iespējas lietas izskatīt saprātīgā termiņā, gan kā pienākums nodrošināt lietu izskatīšanai nepieciešamos resursus.¹ ECT praksē ir nostiprināta atziņa, ka minētās garantijas mērķis līdzās

¹ sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 140.lpp.

sabiedrības uzticības nodrošināšanai tiesu varai ir arī ikvienas puses aizsardzība tiesvedībā no nesamērīgas tiesas procesa ievilkšanās.² Svarīgi, lai tiesvedība lietā netiktu kavēta, jo tādējādi var tikt apšaubīta tiesas efektivitāte un uzticība tiesu varai.³ Turklāt ilgi laika periodi, kuros tiesas process atrodas dīkstāvē bez acīmredzama iemesla, nav pieļaujami.⁴ Tātad valsts pienākuma – nodrošināt lietas savlaicīgu izskatīšanu – mērķis ir novērst pārmērīgi ilgu tiesisko nenoteiktību, kā arī uzturēt palāvību uz tiesu sistēmas efektivitāti un uzticamību.

Atbilstoši ECT pieejai, tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā jāskata no diviem aspektiem, proti, jāvērtē: 1) vai konkrētajā lietā tiesvedība nav bijusi nesamērīgi ilga; 2) vai personas rīcībā bija efektīvi līdzekļi, kā aizsargāt savas tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā. Attiecībā uz tiesas procesa ilguma pamatotību nepieciešams ņemt vērā vairākus kritērijus: lietas raksturu un sarežģītību (faktiskie apstākļi, pierādījumu daudzums, nopratināmie liecinieki u.c.), lietas dalībnieku un kompetentās valsts institūcijas rīcību, procesā iesaistītās intereses svarīgumu un neatliekamību.

7. Pārbaudes lietas ietvaros nepieciešams pārliecināties par to, vai civillietas Nr.[C-04...9] izskatīšana tiesā nodrošināja personai no Satversmes 92.panta un Konvencijas 6.panta pirmās daļas izrietošās tiesības uz lietas savlaicīgu izskatīšanu, t.i., lietas virzību saprātīgos termiņos.

7.1. Visupirms vēlos norādīt, ka no Tiesu informācijas sistēmas un pārbaudes lietas materiāliem izriet, ka civillietā Nr.[C-04...9] par apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz personas mantojumu Rīgas pilsētas Latgales priekspilsētas tiesā tika ierosināta 1999.gada 22.aprīlī. Savukārt Jūs pieteikumu, kurā lūdzāt atzīt personas notariāli apliecināto testamentu par stājušos likumīgā spēkā un apstiprināt mantojuma tiesībās, iesniedzāt tiesā 1999.gada 20.maijā.

Laikposmā no civillietas Nr.[C-04...9] ierosināšanas līdz tiesvedība minētajā lietā tika apturēta notika piecas tiesas sēdes – 1999.gada 16.augustā, 1999.gada 17.septembrī, 2000.gada 24.janvārī, 2000.gada 31.maijā un 2000.gada 17.augustā. Lietas izskatīšanas atlikšanas iemesli galvenokārt bija saistīti ar Jūsu vai Jūsu pārstāves izteiktiem lūgumiem atlikt lietas izskatīšanu pēc būtības. *Ņemot vērā nozīmēto tiesas sēžu skaitu sešpadsmit mēnešu laikā, tiesībsargam nav pamata uzskatīt, ka tiesvedības process līdz 2000.gada augustam, kad tas tika apturēts, būtu novilcināts.*

7.2. Iesniegumā paužat viedokli, ka tiesai 2000.gada 17.augustā nebija pamata apturēt tiesvedību civillietā.

Atbilstoši Satversmes 83.pantam un likuma “Par tiesu varu” 10. un 11.pantam Latvijā ir nostiprināts tiesu varas neatkarības princips, kas ir viens no demokrātiskas valsts pamatprincipiem. Tiesas spriešana ir tikai tiesu kompetencē un ne tiesībsargam, ne valsts iestādēm, ne arī privātpersonām nav tiesību iejaukties šī tiesas uzdevuma izpildē. Tiesībsargs nepārvērtē tiesu nolēmumu pamatotību, nelemj par to atcelšanu vai grozīšanu, kā arī neuzliek tiesai pienākumu. Taču tiesībsargs var pārliecināties par to, vai konkrētajā gadījumā tiesa ir sniegusi juridisku pamatojumu tam, kāpēc tiesvedība civillietā ir apturama.

² sk. ECT 1969.gada 10.novembra spriedumu lietā *Stögmüller v. Austria*; ECT 2011.gada 10.maija spriedumu lietā *Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria*

³ sk. ECT 1989.gada 24.oktobra spriedumu lietā *H. v. France*; ECT 2011.gada 10.maija spriedumu lietā *Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria*

⁴ sk. ECT 1994.gada 24.novembra spriedumu lietā *Beaumont v. France*

No 2000.gada 24.janvāra tiesas sēdes protokola izriet, ka Jūsu pārstāve izteica lūgumu apturēt civillietas Nr.[C-04...9] iztiesāšanu sakarā ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā iesniegto prasības pieteikumu par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu (turpmāk – civillietā Nr.[C30...9]). Jūsu pārstāve norādīja, ka lietas iztiesāšana būtu apturama līdz testaments tiks atzīts par spēkā neesošu. Pieteicējiem nebija iebildumu par Jūsu pārstāves izteikto lūgumu. Arī 2000.gada 31.maija tiesas sēdes protokolā norādīts, ka Jūsu pārstāve lūdza apturēt lietas izskatīšanu pēc būtības sakarā ar to, ka vēl nav saņemts lēmums par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā iesniegto Jūsu prasības pieteikumu. No minētā izriet, ka *ar civillietas materiāliem apstiprinās, ka 2000.gadā Jūs saskatījāt tiesisku pamatu tam, lai tiesa apturētu tiesvedību civillietā Nr.[C-04...9] līdz citas lietas izskatīšanai un nolēmuma spēkā stāšanās brīdim.*

Attiecībā uz Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2000.gada 17.augusta lēmumu apturēt tiesvedību civillietā Nr.[C-04...9] tiesībsargs konstatē, ka tajā ir ietverts šāda lēmuma tiesiskais pamats, t.i., Civilprocesa likuma 214. un 314.pants. Saskaņā ar minēto normatīvo regulējumu gadījumā, ja tiek apstrīdēts pēdējās gribas rīkojuma akts, tiesa aptur tiesvedību lietā par pēdējās gribas rīkojuma akta stāšanos likumīgā spēkā. Konkrētajā gadījumā tiesa apturēja tiesvedību civillietā Nr.[C-04...9], jo atzina, ka lietas izskatīšana nav iespējama iekams nav izšķirta lieta Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā.

Vēršu Jūsu uzmanību uz to, ka par minēto tiesas lēmumu Jums bija tiesības iesniegt blakus sūdzību 10 dienu laikā. No civillietas Nr.[C-04...9] materiāliem un citiem pārbaudes lietas materiāliem nav konstatējams, ka Jūs būtu pārsūdzējusi Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2000.gada 17.augusta lēmumu, tādējādi izsakot iebildumus pret tiesas pieņemto lēmumu. *Apsvērums, ka tiesvedība civillietā tika apturēta uz vairākiem gadiem nepamato to, ka šādam lēmumam nebija tiesisks pamats.*

8. No civillietas Nr.[C-04...9] materiāliem izriet, ka Jūs 2017.gada 10.februārī iesniedzāt iesniegumu Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā par to, ka ir stājies spēkā tiesas nolēmums civillietā Nr.[C30...9]. Līdz ar to lūdzāt pabeigt civillietas Nr.[C-04...9] izskatīšanu un apstiprināt Jūsu mantojuma tiesības.

2017.gada 29.marta vēstulē tiesnese Jūs informēja, ka 2017.gada 28.jūnija tiesas sēdē tiks lemts jautājums par tiesvedības atjaunošanu. Ievērojot iepriekš minēto, tiesa ar 2017.gada 28.jūnija tiesas sēdes protokollēmumu atjaunoja tiesvedību mantojuma lietā, jo bija zudis tiesvedības apturēšanas iemesls. Tātad tiesvedība civillietā Nr.[C-04...9] bija apturēta laikposmā no 2000.gada 17.augusta līdz 2017.gada 28.jūnijam.

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas priekšsēdētāja, sniedzot viedokli tiesībsargam, iesniedza arī tiesneses S.Hrebtovas informāciju, kurā norādīts, ka viņa vismaz reizi pusgadā ieskatījās Tiesu informatīvajā sistēmā, lai sekotu līdz civillietas Nr.[C30...9] tiesvedības gaitai. Tiesībsargam nav pamata apšaubīt minēto darbību veikšanu, ko apstiprina arī civillietas Nr.[C-04...9] materiāli. Proti, 2002.gada martā tiesnese S.Hrebtova saņēma Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas informāciju par to, ka tiesas spriedums civillietā par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu nav stājies likumīgā spēkā.

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa atzina, ka civillietas Nr.[C-04...9] izskatīšana nav iespējama iekams nav izšķirta lieta par testamenta atzīšanu par spēkā neesošu (civillietā Nr.[C30...9]). Tiesībsargam nav pamata apšaubīt šāda lēmuma tiesiskumu. Vienlaikus tiesībsargs konstatē, ka civillietas Nr.[C-04...9] tiesvedības process septiņpadsmit gadus atradās dīkstāvē, jo nebija stājies spēkā tiesas nolēmums

civillietā Nr.[C30...9]. *Tādējādi pārbaudes lietas ietvaros izšķiroša nozīme ir ne tikai civillietas Nr.[C-04...9], bet arī civillietas Nr.[C30...9] izskatīšana tiesā saprātīgā termiņā.*

9. Pēc tiesvedības atjaunošanas civillietā Nr.[C-04...9] laikposmā no 2017.gada 28.jūnija līdz 2020.gada 31.janvārim tiesā tika nozīmētas vienpadsmit tiesas sēdes ar atšķirīgiem laika intervāliem no diviem līdz astoņiem mēnešiem. Iemesli lietas izskatīšanas atlikšanai galvenokārt bija saistīti ar procesa dalībnieku izteiktajiem lūgumiem, vairāku procesa dalībnieku neierašanos uz tiesas sēdēm un procesa dalībnieka nāvi. Tā rezultātā bija nepieciešams, lai mantojuma tiesībās tiktu apstiprināti viņa mantinieki, kuri iestātos mantojuma lietā kā tiesību pārņēmēji. No civillietas Nr.[C-04...9] materiāliem un Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses S.Hrebtovas sniegtās informācijas izriet, ka tiesas sēdes tika nozīmētas regulāri, ievērojot tiesas noslodzi konkrētajā laikposmā. Līdz ar to *tiesībsargam nav pamata apšaubīt nozīmēto tiesas sēžu grafika pamatotību.*

Vienlaikus norādāms, ka Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā tiesas sprieduma sastādīšana tika vairākkārt atlikta, kā rezultātā pirmās instances tiesas spriedums tika sastādīts divus mēnešus pēc tiesas sākotnēji noteiktā sprieduma sastādīšanas dienas. Taču minēto situāciju nevarētu interpretēt kā nepamatotu procesa novilcināšanu, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 415.panta otro daļu, ja spriedums sastādīts pēc noteiktā datuma, sprieduma pārsūdzēšanas termiņu skaita no sprieduma faktiskās sastādīšanas dienas. Tas nozīmē, ka procesa dalībniekiem netika ierobežotas tiesības likumā noteiktajā kārtībā iesniegt apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu.

Lietas izskatīšana apelācijas instances tiesā atradās nepilnus septiņus mēnešus un kasācijas instances tiesā – divus mēnešus, kas nerada šaubas par to, ka lieta apelācijas un kasācijas kārtībā tika izskatīta, ievērojot saprātīgus termiņus.

Ievērojot iepriekš minēto, *tiesībsargs konstatē, ka civillietas Nr.[C-04...9] izskatīšana tiesā faktiski ilga nepilnus piecus gadus (t.i., no 1999.gada 22.aprīļa līdz 2000.gada 17.augustam un no 2017.gada 28.jūnija līdz 2021.gada 1.februārim).*

10. Ņemot vērā to, ka tiesvedība civillietā Nr.[C-04...9] bija apturēta septiņpadsmit gadus sakarā ar civillietas Nr.[C30...9] izskatīšanu, tiesībsargs uzskata, ka ir būtiski noskaidrot, vai minētā civillietā izskatīta, ievērojot saprātīgu termiņu. No Tiesu informatīvajā sistēmā un civillietas Nr.[C30...9] materiālos pieejamās informācijas izriet, ka tiesvedība minētajā lietā bija:

1) Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā no 1999.gada septembra līdz 2002.gada martam (t.i., aptuveni divus ar pusi gadus);

2) Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijā no 2002.gada marta līdz 2015.gada novembrim (t.i., aptuveni trīspadsmit gadus un astoņus mēnešus);

3) Augstākās tiesas Civillietu departamentā no 2015.gada novembra līdz 2016.gada maijam (t.i., aptuveni sešus mēnešus).

10.1. No civillietas Nr.[C30...9] materiāliem izriet, ka rajona (pilsētas) tiesā tika nozīmētas četras tiesas sēdes, no kurām viena tiesas sēde tika atlikta uz vēlāku datumu. Vēlos vērst uzmanību uz to, ka vienā gadījumā laika intervāls starp tiesas sēdēm bija nozīmēts divpadsmit mēneši. Sakarā ar tiesneses mācībām lietas izskatīšana tika atlikta, tādējādi rodoties situācijai, ka procesa dalībniekiem bija jāgaida nākamā tiesas sēde ilgāk nekā vienu gadu. Neapšaubāmi lietas izskatīšana ir cieši saistīta ar tiesas noslodzi un

citiem neparedzētiem apstākļiem, taču arī šādos gadījumos ir svarīgi nodrošināt procesa dalībniekiem pēc iespējas ātrāku tiesvedības procesu atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 28.pantam (procesuālā ekonomija). No civillietas materiāliem izriet, ka minētajā lietā tika nozīmēta rokraksta ekspertīze. Vienlaikus konstatēju, ka laikposmā no eksperta atzinuma saņemšanas tiesā (2001.gada 8.janvārī) līdz lietas izskatīšanai (2002.gada 29.janvārī) tiesvedība lietā nebija aktīva, tādējādi pildzinot kopējo lietas izskatīšanas termiņu.

10.2. Ilgāko tiesvedības laiku civillietā Nr.[C30...9] atradās Rīgas apgabaltiesā. No minētās lietas materiāliem izriet, ka apelācijas tiesvedības ietvaros tika nozīmētas septiņas tiesas sēdes, no kurām viena tiesas sēde nenotika sakarā ar lietas noņemšanu no izskatīšanas un lietas nozīmēšanu citā tiesas sastāvā.

Laika intervāli starp tiesas sēdēm bija atšķirīgi. Piemēram, starp otro un trešo apelācijas instances tiesas sēdi bija *trīs gadi*. Šajā laikposmā bija nepieciešams apstiprināt mantojuma tiesībās procesa dalībnieces mantiniekus. Tā rezultātā 2003.gada 27.novembra tiesas sēdes protokolā tika norādīts, ka tiesa, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 214.panta 1.punktu, nolēma apturēt tiesvedību lietā līdz procesa dalībnieces tiesību pārņēmēju – mantinieku noskaidrošanai. Par minēto tiesas lēmumu netika iesniegta sūdzība. Tā rezultātā tika pildzināts civillietas Nr.[C30...9] izskatīšanas termiņš, taču tam bija tiesisks pamats.

Laikposmā, kamēr tiesvedība civillietā Nr. [C30...9] bija apturēta, Talsu rajona tiesā un Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā tika ierosinātas civillietas par mantojuma pieņemšanas fakta konstatēšanu, savukārt 2005.gadā Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā tika ierosināta civillietā Nr.[C29...5] par mantojuma prasību pret Jums.

No lietas materiāliem izriet, ka starp trešo un ceturto apelācijas instances tiesas sēdi bija *astoņi ar pusi gadi*. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2006.gada 8.novembrī nolēma apturēt tiesvedību civillietā Nr.[C30...9] iekams nav stājies likumīgā spēkā tiesas nolēmums procesa dalībnieku mantojuma prasībā pret Jums. No pārbaudes lietas materiāliem izriet, ka šāds tiesas nolēmums stājās spēkā 2014.gada 30.maijā, kad Augstākās tiesas Civillietu departaments pieņēma spriedumu civillietā Nr.[C29...5] (SKC-97/2014). Par minēto tiesas nolēmumu Jūs informējāt tiesu 2014.gada jūlijā. Tātad civillietas Nr.[C30...9] izskatīšana tika apturēta vairāk nekā astoņus gadus sakarā ar citas civillietas izskatīšanu vairākās tiesu instancēs. Savukārt laikposmā no 2014.gada jūlija līdz 2015.gada 23.martam (t.i., astoņus mēnešus) lietu Nr.[C30...9] neturpināja izskatīt sakarā ar to, ka lieta tika noņemta no izskatīšanas un nozīmēta izskatīšanai citā tiesas sastāvā. Lai gan minētā situācija pildzināja lietas izskatīšanu tiesā, tomēr tā ir attaisnojama ar tiesas darba organizāciju un plānošanu. *No lietas materiāliem izriet, ka faktiski apelācijas instances tiesa civillietu Nr.[C30...9] izskatīja divus ar pusi gadus.* Savukārt tiesvedības ilgums kasācijas instances tiesā tiesībsargam nerada šaubas par tā saprātīgu ilgumu.

Nemot vērā iepriekš minēto, *tiesībsargs konstatē, ka civillietas Nr.[C30...9] izskatīšana tiesā faktiski ilga aptuveni piecus ar pusi gadus.* Lai gan minētās lietas izskatīšanas ietvaros ir saskatāmi atsevišķi gadījumi, kad tiesa varēja rūpīgāk nodrošināt tiesvedības procesuālo ekonomiju, taču to raksturs un ilgums nepamato to, ka tika būtiski novilcināts tiesvedības process. Turklāt ņemams vērā, ka tiesvedība minētajā civillietā tika apturēta divas reizes sakarā ar nepieciešamību visupirms izskatīt citas civillietas vairākās tiesu instancēs.

11. ECT judikatūrā atzīts, ka vērā ir jāņem tikai tie laika posmi, kad lieta faktiski tika izskatīta tiesās. Tie ir laika posmi, kad spēkā vēl nav stājies galīgais nolēmums, ar

kuru lieta tiek izlemta pēc būtības, un kad amatpersonām bija pienākums šādu nolēmumu pieņemt. Netiek ņemti vērā tie laika periodi, kad tiesas izlemj jautājumu par tiesvedības atjaunošanu lietā.⁵

Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs izvērtēja civillietu Nr.[C-04...9] un Nr.[C30...9] izskatīšanas ilgumu tiesā. Proti, faktiskais civillietas Nr.[C-04...9] izskatīšanas ilgums bija nepilnus piecus gadus, savukārt civillietas Nr.[C30...9] faktiski izskatīta aptuveni piecu ar pusi gadu laikā. Lai gan pirmšķietami minētie tiesvedības termiņi var šķist ilgi, tomēr uzskatu, ka konkrētajā gadījumā ir svarīgi ņemt vērā apstākļus, kuru dēļ tiesvedības process abās civillietās bija noteiktu laikposmu.

Var piekrist Tieslietu ministrijas viedoklim, ka nepieciešams ņemt vērā civillietas apjomu un sarežģītību. Īpašu uzmanību vēlos vērst abu civillietu saturiskajai sarežģītībai, jo ietvēra vairāku komplicētu jautājumu izvērtēšanu (mantojuma prasība, testamenta atzīšana par spēkā neesošu), kuru izskatīšana bija cieši saistīta arī ar citu tiesvedību izskatīšanu. Tā rezultātā tika būtiski paildzināts civillietu Nr.[C-04...9] un Nr.[C30...9] izskatīšanas ilgums, kas neatgriezeniski ietekmēja kopējo tiesvedību ilgumu. Turklāt abās minētajās tiesvedībās bija iesaistīti vairāki procesa dalībnieki, tiesvedību gaitā sakarā ar procesa dalībnieku nāvi bija nepieciešams, lai viņu vietā tiesvedībās iestājas mantinieki. Tiesas arī apturēja tiesvedības civillietās, lai noskaidrotu tiesvedību rezultātus citās lietās, kuras tika izskatītas vairākās tiesu instancēs. Civillietas Nr.[C30...9] izskatīšanā tika nozīmēta rokraksta ekspertīze.

Pārbaudes lietā izskatāmajā iesniegumā lūdzat izvērtēt, vai civillietas Nr.[C-04...9] tika izskatīta saprātīgā termiņā. Ņemot vērā pārbaudes lietā konstatētos apstākļus, **tiesībsargs secina, ka minētās civillietas izskatīšanā nav konstatējams, ka tiesas nepamatoti vai to pasīvas rīcības rezultātā būtu nesamērīgi novilcinājušas tiesvedības procesu. Tādējādi tiesībsargs minētās civillietas izskatīšanā nekonstatē Satversmes 92.panta un Konvencijas 6.panta pirmās daļas pārkāpumu.**

Ievērojot minēto, tiesībsargs konkrētajā gadījumā nesaskata pamatu piemērot Tiesībsarga likuma 12.panta 6.punktu, proti, veicināt izlīgumu starp strīda pusēm. Vienlaikus informēju, ka gadījumā, ja uzskatāt, ka civillietas Nr.[C-04...9] netika izskatīta saprātīgā termiņā, Jūsu rīcībā ir tiesību aizsardzības mehānisms savu interešu aizsardzībai, proti, iesniegt prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā pret atbildīgo institūciju par zaudējumu atlīdzināšanu, atsaucoties uz Satversmes 92.pantu. ECT savā praksē ir konsekventi atzinusi, ka šāda personas prasība ir uzskatāma par efektīvu nacionālo kompensējošo mehānismu.⁶

Ar šo atzinumu pārbaudes lieta tiek pabeigta.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

⁵ sk., piemēram, ECT 2006.gada 19.oktobra spriedumu lietā *Irina Fedotova v. Russia*

⁶ sk. piemēram, ECT 2017.gada 8.jūnija spriedumu lietā *Silkāne u.c. v. Latvia*; ECT 2017.gada 9.septembra spriedumu lietā *Ļutova v. Latvia*